

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้ารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเพื่อรองรับการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การศึกษาของประเทศตามโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน
2. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552 – 2561) และการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การศึกษารูปแบบและการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย (Model and Delphi Technique)
4. การวิจัยภาคสนาม (Field Research)
5. การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Groups)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาของประเทศตามโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

กำเนิดอาเซียน

อาเซียน (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) หรือสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นโดยปณิญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) ได้ลงนามกันที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ข้างขว้างซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกินคืออยู่สืบบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 8 – 9)

ปณิญากรุงเทพฯ ได้ระบุนัดอุปประสงค์สำคัญไว้ 7 ประการของการจัดตั้งอาเซียน ได้แก่ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 9 – 10)

1. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
2. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
3. เสริมสร้างเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจพัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
4. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี

5. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปแบบของการฝึกอบรมและการวิจัยและส่งเสริม การศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจน การปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคม

7. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอกองค์การความร่วมมือแห่งภูมิภาค อื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศ

สัญลักษณ์ของอาเซียน

สัญลักษณ์ของอาเซียนเป็นรวงข้าวสีเหลือง 10 มัด หมายถึง การที่ประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศ รวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันอยู่ใน พื้นที่วงกลม สีแดง สีขาว และน้ำเงิน ซึ่งแสดงถึงความเป็นเอกภาพ มีตัวอักษรคำว่า “Asean” สีน้ำเงิน อยู่ใต้ภาพอันแสดงถึงความมุ่งมั่นที่จะทำงานร่วมกันเพื่อความมั่นคง สันติภาพ เอกภาพ และความก้าวหน้าของประเทศสมาชิกอาเซียน สีทั้งหมดที่ปรากฏในสัญลักษณ์ของอาเซียน เป็นสีสำคัญที่ปรากฏในธงชาติแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน สีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพ และความมั่นคง สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญและการมีพลวัติ สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ และสีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 11)

หลักการพื้นฐานของความร่วมมืออาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้ยอมรับในการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาไมตรี และความร่วมมือ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) และกฎบัตรอาเซียนที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 11)

1. การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณาการแห่งดินแดน และเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ

2. สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่ โดยปราศจากการแทรกแซง การโค่นล้มอธิปไตย หรือการบีบบังคับจากภายนอก

3. หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

4. ระวังความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยใช้วิธีสันติ

5. การไม่ใช้การขู่บังคับ หรือการใช้กำลัง

6. ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก

กลไกการบริหารของอาเซียน

อาเซียนมีกลไกการบริหารงาน ดังนี้ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 14 – 16)

1. การประชุมสุดยอดอาเซียน (Asean Summit) เป็นการประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาลของประเทศอาเซียน และกลไกบริหารสูงสุดของอาเซียนในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างกัน มีการกำหนดการประชุมเป็นทางการทุกปี แต่หลังจากที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้แล้ว การประชุมสุดยอดอาเซียนกำหนดเป็นปีละ 2 ครั้ง
2. การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting: AMM) เป็นการประชุมประจำปี เพื่อกำหนดแนวทางในระดับนโยบายและทบทวนข้อตัดสินใจ เพื่อบรรณนโยบายและโครงการให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดำเนินการต่อไป
3. การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers' Meeting: AEM) เป็นการประชุมประจำปีของรัฐมนตรีที่ดูแลและรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน
4. การประชุมรัฐมนตรีเฉพาะด้านอื่น ๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียน (Other ASEAN Ministers' Meeting) ซึ่งจัดให้มีขึ้นตามความจำเป็นและเพื่อเร่งรัดการทำงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหารือเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตรและป่าไม้ การศึกษา ศาสนา สังคม พลังงาน กฎหมาย สาธารณสุข แรงงาน สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การขนส่ง โทรคมนาคม เป็นต้น
5. การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting: SOM) โดยแยกเป็นเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสด้านการเมือง เศรษฐกิจและเฉพาะด้าน (ระดับปลัดกระทรวง) เช่น พัฒนาสังคม วัฒนธรรมและสนเทศสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยาเสพติด เป็นต้น
6. การประชุมคณะกรรมการประจำอาเซียน (ASEAN Standing Committee: ASC) เป็นการประชุมระดับอธิบดีกรมอาเซียนของประเทศสมาชิกอาเซียนทุก 2 เดือน เพื่อติดตามความคืบหน้า และแก้ไขปัญหาในโครงการความร่วมมือระหว่างกัน

โครงสร้างองค์กรของอาเซียน

อาเซียนมีโครงสร้างองค์กร 2 ส่วน ดังนี้ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 18 – 19)

1. สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) เป็นสำนักงานที่ตั้งขึ้นตามข้อตกลงที่ลงนามโดยรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2519

เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาคมอาเซียน และเป็นศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างสมาคมอาเซียน คณะกรรมการตลอดจนสถาบันต่าง ๆ และรัฐบาลของประเทศสมาชิก

สำนักงานเลขาธิการอาเซียนตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีหัวหน้าสำนักงานเรียกว่า “เลขาธิการอาเซียน” ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากประเทศสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี และมีรองเลขาธิการอาเซียน 3 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี

2. สำนักงานอาเซียนแห่งชาติหรือกรมอาเซียน (ASEAN National Secretariat) เป็นหน่วยงานในกระทรวงต่างประเทศของประเทศสมาชิก ซึ่งแต่ละประเทศ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบประสานงานเกี่ยวกับอาเซียนในประเทศนั้น ๆ และติดตามผลของการดำเนินกิจกรรม/ความร่วมมือต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยได้มีการจัดตั้งกรมอาเซียน ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาเซียน

ความสำเร็จของอาเซียนและประโยชน์ต่อประเทศไทย

การก่อตั้งอาเซียนกว่า 40 ปี ที่ผ่านมานั้น ถือได้ว่าประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับจากหลายฝ่ายทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสรุปได้ ดังนี้ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 31 – 34)

1. ด้านการเมืองและความมั่นคง

ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนที่เกิดขึ้น อาทิ สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความตกลงเพื่อสร้างอาเซียนให้เป็นเขตแห่งสันติภาพอิสรภาพและความเป็นกลาง มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจ เสถียรภาพและสันติภาพ รวมถึงการสร้างกลไกการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี สร้างบรรทัดฐานทางการเมือง และความมั่นคงร่วมกัน และช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นในภูมิภาค นอกจากนี้ อาเซียนยังประสบความสำเร็จในการดึงประเทศมหาอำนาจหลายประเทศให้เข้าร่วมหารือด้านการเมืองและความมั่นคงร่วมกับอาเซียน โดยเฉพาะการจัดตั้งกลไกการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในเอเชียและแปซิฟิก ซึ่งถือเป็นด้านการเมืองและความมั่นคงที่เชื่อมประเทศทั้ง 2 ภูมิภาค คือ อาเซียน สหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย และสหภาพยุโรปเข้าด้วยกัน

2. ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ

อาเซียนได้วางรากฐานของการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) และการมีความตกลงกันทางเศรษฐกิจในด้านอื่น ๆ เช่น การคมนาคม การท่องเที่ยว การเงิน และการลงทุน ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตลาดและ

ฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายเงินลงทุน สินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือระหว่างประเทศ สมาชิกโดยเสรี ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ลดช่องว่างระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกอาเซียน และส่งเสริมให้อาเซียนสามารถร่วมตัวเข้ากับประชาคมโลกได้อย่างไม่อยู่ในภาวะเสียเปรียบ ความร่วมมือเหล่านี้มีความคืบหน้าเป็นลำดับ

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

อาเซียนร่วมมือกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรม เช่น เรื่องการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดจากยาเสพติดและโรคเอดส์ การป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคติดต่อร้ายแรง ซึ่งความร่วมมือเหล่านี้ต่างก็มีความคืบหน้าเป็นลำดับ

ประชาคมอาเซียน

ความหมายและความสำคัญ

สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ (2552, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของประชาคมอาเซียน ไว้ว่า การรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้านรวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ ๆ ระดับโลก ที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรืออาชญากรรมข้ามชาติ การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกรวมเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” มีความแข็งแกร่งและมีภูมิทัศน์ด้านพหุภาคี สมาชิกในครอบครัวมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

สารานุกรมบริเตนิกาออนไลน์ ราชอาณาจักรไทย เล่ม 1 (2551, หน้า 152) ได้ให้ความหมายของอาเซียนไว้ว่า เป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นโดยรัฐบาลอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เมื่อ ค.ศ. 1967 เพื่อเร่งความเจริญเติบโตของภูมิภาคด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค บรูไน เข้าเป็นสมาชิกเมื่อ ค.ศ. 1984 เวียดนามเมื่อ ค.ศ. 1995 ลาวและเมียนมาร์ (พม่า) เมื่อ ค.ศ. 1997 และกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 1999 ช่วงทศวรรษ 1990 อาเซียนเริ่มมีบทบาทนำในวงการค้าระดับภูมิภาคและประเด็นความมั่นคงต่าง ๆ ในค.ศ. 1992 สมาชิกอาเซียนเริ่มก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้น

ประชาคมอาเซียนถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 จากการที่ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาวาดูด้วยความร่วมมือที่เรียกว่า “ข้อตกลงบาหลี 2” เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายใน พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้แล้วเสร็จใน พ.ศ. 2558 ซึ่งประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 ประชาคมย่อย ซึ่งเปรียบเสมือน

เสาหลัก 3 เสา ได้แก่ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 52)

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – security Community) มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกัน ได้ด้วยดี มีเสถียรภาพรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือ เพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio – cultural Community) มุ่งให้ประชาชนแต่ละประเทศอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดของสังคมเอื้ออาทร มีสวัสดิการที่ดีและมีความมั่นคง

อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกันเพื่อทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยมีความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) ภายใต้สังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายด้าน ได้แก่ เยาวชน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิทธิมนุษยชน สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การจัดการความยากจน สวัสดิการสังคมและการพัฒนา วัฒนธรรมและสารสนเทศ กิจการพลเรือน การตรวจคนเข้าเมืองและกงสุล ยาเสพติด และการจัดการภัยพิบัติ โดยมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้าน (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 59)

อาเซียนได้ตั้งเป้าเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน อาเซียนได้จัดทำแผนงานตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio – cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่ (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 59 – 61)

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
3. สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)

4. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building an ASEAN Identity)
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

โดยการดำเนินงานดังกล่าว อาเซียนจะส่งเสริมการเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน พร้อมจัดให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเที่ยงธรรมในการพัฒนาต่าง ๆ ส่งเสริมและลงทุนในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ในการดำเนินกิจกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยแผนงานดังกล่าวได้ให้ความสำคัญต่อการบูรณาการด้านการศึกษาให้เป็นวาระของอาเซียนด้านการพัฒนา การสร้างสังคมความรู้ โดยเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย และการปลูกฝังเรื่องของอาเซียนในกลุ่มเยาวชนผ่านทางการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 2 – 3)

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

ในการจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีประวัติความเป็นมา ดังนี้ เมื่อผู้นำอาเซียนเห็นชอบต่อปฏิญญาอาเซียนคอนคอร์ดสองที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2546 เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี 2563 นั้น ประชาคมอาเซียนที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วย 3 เสา คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเกี่ยวข้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการที่จะทำให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค ต่อมา ในที่ประชุมอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2550 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำเน้นย้ำคำมั่นในเรื่องการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ในปี 2558 โดยได้ลงนามในปฏิญญาเซบูว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ปี 2558 และในปีประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ได้เห็นพ้องให้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อรองรับการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 1)

คุณลักษณะและองค์ประกอบ

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน หรือ เอเอสซีซี มีเป้าหมายในการดำเนินงาน ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 2 – 3)

1. ทำให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นสังคมที่รับผิดชอบ เพื่อก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชาติและประชาชนอาเซียน โดยเสริมสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน สร้างสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชาชนมีส่วนร่วม โดยมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่และสวัสดิการของประชาชนดีขึ้น

2. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ตอบสนองต่อความต้องการของภูมิภาค ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยดำเนินกิจกรรมที่เน้นการให้ความสำคัญกับประชาชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อบูมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่จะช่วยสนับสนุนการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับความเข้าใจอันดี การเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และการแบ่งปันความรับผิดชอบ

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ถูกกำหนดลักษณะโดยวัฒนธรรมที่ยึดหยุ่น ยึดมั่นในหลักการ มีความร่วมมือ มีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และสังคม เศรษฐกิจในเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ความเท่าเทียมกันทางเพศ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม

4. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาของประชาชนอาเซียน จึงได้เน้นคุณค่าร่วมกันท่ามกลางความเป็นเอกภาพในความหลากหลาย โดยปรับให้เข้ากับสถานการณ์ โอกาสและสิ่งท้าทายในปัจจุบัน

5. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมในเรื่อง การลดช่องว่างการพัฒนา โดยขจัดความแตกต่างทางการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

6. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนครอบคลุมคุณลักษณะ ดังนี้

6.1 การพัฒนามนุษย์

6.2 การคุ้มครองและสวัสดิการทางสังคม

6.3 ความยุติธรรมและสิทธิ

6.4 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

6.5 การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน

6.6 การลดช่องว่างการพัฒนา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาเซียนส่งเสริมความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยประชาชนเข้าถึงโอกาสอย่างเที่ยงธรรมในการพัฒนามนุษย์ โดยส่งเสริมและลงทุนในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรม และการประกอบการ ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์เชิงประยุกต์

และเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 3)

การให้ความสำคัญกับการศึกษา

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ โดยเน้นการบูรณาการด้านการศึกษาให้เป็นวาระการพัฒนาของอาเซียน การสร้างสังคมความรู้ โดยส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กปฐมวัย และการสร้างความตระหนักรู้เรื่องอาเซียนในกลุ่มเยาวชน ผ่านทางการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียนบนพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยมีมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 3 – 7)

1. ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในปี 2558 โดยจัดการไม่รู้หนังสือ และให้หลักประกันทางการศึกษาภาคบังคับอย่างเท่าเทียมกันทุกเพศ โดยเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคม เชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ หรือความพิการ โดยมีเป้าหมายที่จะบรรลุร้อยละ 70 ภายในปี 2554
2. ปรับปรุงคุณภาพและความเหมาะสมของการศึกษารวมทั้งการฝึกอบรมทางด้านเทคนิค วิชาชีพและทักษะ ในการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน โดยพัฒนาโครงการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมทั้งการฝึกอบรมครูผู้สอนและจัดโครงการแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาระดับสูงภายในปี 2552 โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม
3. ทบทวนเป็นระยะในเรื่องโครงการให้ทุนของอาเซียน เพื่อให้ทุนการศึกษามีลักษณะสมเหตุสมผล และมีความสอดคล้องกัน เพื่อผลลัพธ์ที่ดีขึ้น
4. ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มที่ถูกละเลย โดยเปิดกว้างทางการศึกษาทางไกลและการศึกษาทางอินเทอร์เน็ต
5. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางด้านการศึกษาในทุกระดับ ระหว่างสถาบันการศึกษาและสานต่อการสร้างเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักเรียน เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษาและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษาขั้นสูงในอาเซียน โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมิโอ) และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (เอยูเอ็น)
6. ส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม สำหรับสตรีและเด็กผู้หญิงและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี ในเรื่องความละเอียดอ่อนทางเพศในหลักสูตรการศึกษา

7. เสริมสร้างการประสานงานกับองค์การระหว่างประเทศ และองค์การในระดับภูมิภาค ทางด้านการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของการศึกษาในภูมิภาค
8. บรรจุเรื่องค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมในหลักสูตร รวมทั้งพัฒนา สื่อการสอนในเรื่องดังกล่าว โดยเริ่มในปี 2551
9. จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับอาเซียนศึกษาทั้งในระดับประถม มัธยมและการศึกษาขั้นสูง
10. สานต่อโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนอาเซียนและโครงการใกล้เคียง ที่มีเป้าหมาย เดียวกัน และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายศิษย์เก่าโครงการเยาวชนอาเซียน เพื่อส่งเสริมความเป็น อันหนึ่งกันเดียวกัน และความเข้าใจซึ่งกันและกัน
11. สนับสนุนการเรียนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา
12. จัดการแข่งขันกีฬาอาเซียนระดับมหาวิทยาลัย เยาวชนอาสาสมัครอาเซียน เพื่อสันติภาพ เกมสื่อกอมพิวเตอร์อาเซียน การแข่งโอลิมปิกวิทยาศาสตร์อาเซียน เพื่อส่งเสริม การมีปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจในหมู่เยาวชนของภูมิภาค
13. สานต่อการดำเนินโครงการรางวัลเยาวชนอาเซียน อาทิ รางวัลวันเยาวชนอาเซียน และโครงการสืบทอดกรรมเยาวชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการแสดงการยอมรับบุคคล และองค์กรเยาวชนที่มีบทบาทช่วยส่งเสริมความคิดเกี่ยวกับอาเซียน และคุณค่าเกี่ยวกับอาเซียน ในหมู่เยาวชนทั่วภูมิภาค
14. ดำเนินการจัดตั้งกองทุนสำหรับเยาวชนอาเซียนเพื่อสนับสนุน โครงการและกิจกรรม ต่าง ๆ ของเยาวชนในอาเซียน
15. จัดตั้งเวทีเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในเรื่อง ยุทธศาสตร์และกลไกการพัฒนาเด็กและเยาวชนในอาเซียน
16. แลกเปลี่ยนนักแสดงทางวัฒนธรรมและนักวิชาการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ผ่านระบบการศึกษา เพื่อให้เข้าถึงมากขึ้นและมีความเข้าใจในเรื่องความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ของประเทศสมาชิกอาเซียน
17. ส่งเสริมให้มีทางเลือกในการศึกษาระดับสูงในประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านโครงการ หนึ่งหลักสูตรในต่างประเทศหรือหนึ่งปีในต่างประเทศ
18. สนับสนุนให้ประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ เพื่อที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรง และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนนานาชาติ
19. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

20. ดำเนินการจัดตั้งตัวชี้วัดการพัฒนาเยาวชนอาเซียนเพื่อประเมินผลที่ได้รับ และประสิทธิภาพของโครงการเยาวชนต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อช่วยประเทศสมาชิกในการวางแผน กิจกรรมเยาวชนใหม่

21. ส่งเสริมการพัฒนาเรื่องการดูแลเด็กเล็กโดยการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด ประสิทธิภาพและการเสริมสร้างขีดความสามารถ

การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อาเซียนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ โดยดำเนินกิจกรรมเชิงยุทธศาสตร์และพัฒนาคุณสมบัติ ความสามารถ การเตรียมความพร้อมที่ดีให้กับแรงงานอาเซียนเพื่อที่จะเอื้อต่อการรับมือกับประโยชน์และกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการรวมตัวในภูมิภาคได้ โดยอาศัยมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 8 – 9)

1. จัดทำการสำรวจในปี 2552 และเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภูมิภาคอาเซียน
2. ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางธุรกิจระหว่างประเทศในสถานที่ทำงาน
3. จัดทำการประเมินเพื่อกำหนดความต้องการการฝึกอบรมในอาเซียน โดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา ลาว และเวียดนาม เพื่อร่วมกันจัดทำโครงการความร่วมมือทางด้านวิชาการสำหรับผู้ให้แรงงาน
4. ส่งเสริมทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้ให้แรงงานในอาเซียน โดยการจัดหลักสูตรหรือโครงการฝึกอบรมร่วมกัน
5. จัดการฝึกอบรมทักษะเพื่อคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศสำหรับผู้ฝึกในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนามภายในปี 2553
6. ออกแบบและดำเนิน โครงการฝึกอบรมที่จะสนองตอบความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เพื่อช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในระดับโลก
7. จัดทำแผนปฏิบัติงานความร่วมมือระดับภูมิภาคสำหรับการพัฒนาทักษะในสตรีเยาวชน และผู้พิการ
8. จัดการแข่งขันด้านทักษะในอาเซียนเป็นประจำ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในหมู่ผู้ให้แรงงานในอาเซียน โดยเฉพาะความพยายามที่จะบรรลุมาตรฐานในเรื่องขีดความสามารถของภูมิภาค

ส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม

อาเซียนเน้นส่งเสริมให้รวมหลักการการทำงานอย่างถูกต้องและเหมาะสมไว้ในวัฒนธรรมการทำงานของอาเซียนรวมถึงสุขภาพและความปลอดภัยในที่ทำงาน และทำให้เกิดความมั่นใจว่าการส่งเสริมการบริหารกิจการจะเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการจ้างงานของอาเซียน เพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์การจ้างงาน โดยเน้นมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 9)

1. เสริมสร้างขีดความสามารถของภาครัฐในการติดตามตลาดแรงงานและตัวชี้วัดทรัพยากรมนุษย์และคิดค้นนโยบายรองรับผลกระทบต่อสังคม
2. จัดทำกรอบด้านทักษะระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การยอมรับทักษะในระดับอาเซียน
3. พยายามจัดตั้งเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมในอาเซียน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่ง มีความกลมกลืน มีผลผลิตมากขึ้นและมีงานที่ดีภายในปี 2553
4. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการในเรื่องความปลอดภัยในวิชาชีพและกรอบสุขภาพในระดับชาติสำหรับอาเซียนตามที่ได้รับการยืนยันโดยอาเซียน – โอเชนีต

ส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอซีที)

อาเซียนเน้นการดำเนินโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามข้อริเริ่มของภูมิภาคด้านไอซีที โดยเน้นมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 10)

1. ดำเนินโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านไอซีทีในอาเซียน โดยเฉพาะในกลุ่มสตรี เด็ก ผู้สูงวัย และผู้พิการ
 2. ส่งเสริมการใช้ไอซีทีในเชิงบวก โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต
 3. สนับสนุนการใช้ไอซีทีในทุกระดับการศึกษา
 4. ริเริ่มการเริ่มใช้ไอซีทีในโรงเรียนประถมให้เร็วขึ้น
 5. ส่งเสริมการใช้ไอซีทีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต
 6. พัฒนาผู้ใช้แรงงานและกำลังคนเพื่อการมีวิชาชีพและความชำนาญทางด้านไอซีที
- การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์**
- อาเซียนได้พัฒนานโยบายและกลไกเพื่อสนับสนุนความร่วมมือในด้านการวิจัย

การพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การถ่ายทอดเทคโนโลยีรวมทั้งในเชิงพาณิชย์ การจัดตั้งเครือข่ายสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยความร่วมมือของภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 9 – 12)

1. จัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการค้า และการวิจัยร่วมกันและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ภายในปี 2554
2. เสริมสร้างการทำวิจัยร่วมกันและการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงประยุกต์ เพื่อเสริมสร้างให้ประชาคมมีความกินดีอยู่ดี
3. อำนวยความสะดวกในเรื่องการแลกเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายนักวิทยาศาสตร์ และนักวิจัยจากสถาบันทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งของภาครัฐและเอกชน โดยให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบและนโยบายระดับชาติ
4. จัดตั้งพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ร่วมกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการวิจัยและการพัฒนา รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการค้า
5. ให้ทุนการศึกษาในอาเซียน เพื่อสนับสนุนสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เสมือนจริงอาเซียน (เอวิสท์) และกิจกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. เพิ่มการตระหนักรู้ในเรื่องวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเชิงประยุกต์ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จัดทำตัวชี้วัดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้วางแผนด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมใช้ประโยชน์ในการพัฒนายุทธศาสตร์ทางด้านทรัพยากรมนุษย์
7. ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์เครือข่ายทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี อาเซียน และเครือข่ายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอื่น ๆ
8. ส่งเสริมการพัฒนาการใช้และการแลกเปลี่ยนการใช้ระบบดิจิทัลในประเทศสมาชิกอาเซียน

เสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 อาเซียนได้เน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชายขอบในกำลังแรงงานที่มีผลผลิต โดยการฝึกอบรมการฝีมือ เพื่อปรับปรุงคุณภาพความเป็นอยู่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาชาติ และการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยมีมาตรฐาน ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 12 – 13)

1. จัดตั้งเวทีอาเซียนด้านผู้ประกอบการเยาวชน ภายใต้กรอบความร่วมมือรายสาขาด้านแรงงาน เยาวชน การศึกษา ภายในปี 2552
2. จัดตั้งเครือข่ายผู้ประกอบการสตรี ภายในปี 2553 และเสริมบรรยากาศสำหรับผู้ประกอบการสตรีในภูมิภาค รวมทั้งการเข้าถึงเงินทุน/ สินเชื่อรายย่อยไร้หลักประกัน เทคโนโลยี การฝึกอบรม การตลาด และการให้บริการการคุ้มครองทางสังคม

3. สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการประกอบการ โดยเฉพาะในการฝึกอบรมทางด้านทักษะสำหรับเด็กที่ออกจากโรงเรียน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ภายในปี 2553

พัฒนาสมรรถภาพของระบบราชการ

อาเซียนเน้นการจัดตั้งระบบราชการที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และมีความน่าเชื่อถือ โดยการเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคลในระบบราชการของอาเซียน และเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิกอาเซียน โดยอาศัยมาตรการ ดังนี้ (กองอาเซียน 4, 2552, หน้า 13 – 15)

1. พัฒนายุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการตามแผนปฏิบัติการการประชุมอาเซียนว่าด้วยกิจการด้านพลเรือน (เอซีซีเอสเอ็ม) (2551 – 2555) ภายในปี 2552

2. ให้เอซีซีเอสเอ็มสนับสนุนการประสานงานในอาเซียนเพื่อให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนและมีธรรมาภิบาล รวมทั้งสนับสนุนการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในด้านเหล่านี้ประจำปี โดยให้เริ่มตั้งแต่ 2551

3. เสริมสร้างขีดความสามารถของศูนย์ทรัพยากรอาเซียนภายใต้เอซีซีเอสเอ็ม เพื่อพัฒนาและจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อช่วยประเทศสมาชิกอาเซียน

4. พัฒนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ฝึกเพื่อเป็นทรัพยากรบุคคลในโครงการฝึกอบรมและเสริมสร้างขีดความสามารถของพลเรือน

5. พัฒนากลุ่มมือและหลักสูตรให้เหมาะสมสำหรับเพศและการพัฒนา และหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาล สำหรับการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

6. พัฒนาและจัดโครงการฝึกอบรมโดยเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อแลกเปลี่ยนกันในระบบราชการอาเซียนภายใต้การประชุมอาเซียนว่าด้วยกิจการด้านพลเรือน

7. กระชับความร่วมมือในการประสานงานเพื่อบรรลุการพัฒนาพลเรือนที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความสามารถ น่าเชื่อถือและตอบสนองต่อระบบราชการในอาเซียน โดยดำเนินผ่านกิจกรรมของศูนย์ทรัพยากรอาเซียนต่าง ๆ (เออาซี) กรอบความร่วมมือรายสาขา และกิจกรรมระดับภูมิภาคที่สนับสนุนการดำเนินการสาขาความสำคัญของเอซีซีเอสเอ็ม

8. จัดทำนโยบายและโครงสร้างภายใต้การรณรงค์ที่ยั่งยืนในระบบราชการ เพื่อให้แผนงานเอซีซีเอสเอ็มบรรลุผลสำเร็จ ส่งเสริมความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมมนุษยชนและความเท่าเทียมกันทางเพศ ใส่ใจและปฏิบัติอย่างเป็นพิเศษต่อคนยากไร้ รวมถึงให้ข้าราชการอาเซียนผู้ซึ่งควรจะเป็นผู้นำและผู้ให้การสนับสนุนเป้าหมายของเอเอสซีซี

9. เพิ่มและจัดตั้งกลไกเพื่อการบริหารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมาตรฐานการบริการ ปฏิบัติจากประชาชน และระบบจัดอันดับแสดงฐานะการผลิต

10. ขยายบทบาทของประชาสังคมและกลุ่มประชาชน ในหลักจริยธรรมและธรรมาภิบาล

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ทศวรรษแรกของการก่อตั้งอาเซียน เมื่อมีการจัดการประชุมด้านการศึกษา ASEAN Permanent Committee on Socio – cultural Activities ครั้งแรกในช่วงเดือนตุลาคม 2518 อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือดังกล่าว มีพัฒนาการเป็นลำดับอย่างช้า ๆ ทั้งในเชิงกลไกการบริหารจัดการและในเชิงสาระความร่วมมือ โดยในเชิงกลไกการบริหารจัดการนั้น มีความพยายามในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนมีลักษณะทางการ และมีผลในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติมากขึ้น ต่อมาเมื่ออาเซียนมีการปรับตัวในเชิงโครงสร้าง เพื่อให้ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ของอาเซียนเข้มแข็งขึ้น มีการจัดตั้ง ASEAN Committee on Education (ASCOE) เป็นกลไกการบริหารความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาดังแต่ปี 2532 ต่อมาในปี 2549 ได้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งแรกคู่ขนานกับการประชุมสภาซิมเมระหว่างวันที่ 21 – 23 มีนาคม 2549 ที่ประเทศสิงคโปร์ และมีการประชุมต่อเนื่องทุกปี จนถึงปี 2552 เป็นการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยเป็นประธานการประชุม (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2554, หน้า 3)

การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนในมิติด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาในกรอบอาเซียน ซึ่งปรากฏในร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (A Blueprint for ASEAN Socio – cultural Community) ได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อก้าวสู่ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในการแข่งขัน โดยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาคในขอบข่ายด้านการศึกษา โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียน (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2554, หน้า 4)

การจัดการศึกษาในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

การจัดการศึกษาในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2554, หน้า 4 – 6)

การจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

1. เพื่อให้ประชากรอาเซียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงภายในปี พ.ศ. 2558 อันจะนำไปสู่การจัดการไม่รู้หนังสือในภูมิภาค ส่งเสริมให้การจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกเพศอย่างเท่าเทียม โดยปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมเชื้อชาติภูมิประเทศ และความบกพร่องทางร่างกาย
2. การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา เช่น การให้การศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคนิค การอาชีวศึกษาในอาเซียน การพัฒนาโครงการความช่วยเหลือด้านเทคนิค เช่น การจัดการฝึกอบรมครู และโครงการแลกเปลี่ยนบุคลากรระดับอุดมศึกษา ภายในปี 2552 โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ CLMV
3. การส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาสำหรับสตรีและเด็กอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับหลักสูตรด้านความเสมอภาคทางเพศในโรงเรียน
4. การส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษา รวมทั้งความร่วมมือข้ามภูมิภาคเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในภูมิภาค
5. การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปี
6. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในชุมชน โดยผ่านการศึกษาทางไกล การเรียนด้วยระบบ IT

การส่งเสริมทุนอาเซียนและเครือข่ายการศึกษา

1. การดำเนินการศึกษาเพื่อทบทวนแนวปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการทุนการศึกษาของอาเซียนในปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2008) เพื่อสร้างเสริมประโยชน์และลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน
2. การส่งเสริมเครือข่ายการศึกษาในสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ขยายเครือข่ายและให้การช่วยเหลือนักเรียน
3. การแลกเปลี่ยนบุคลากรและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์ เช่น การส่งเสริมการวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับซีมีโอและเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
4. การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยผ่านระบบการศึกษา เพื่อสร้างเสริมความสำเร็จและความเข้าใจอันดีในประเทศสมาชิกที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน
5. การสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพและอุปกรณ์การเรียนการสอน

6. การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอาเซียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางภาษา
7. การจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

1. การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยผ่านระบบการศึกษา เพื่อสร้างเสริมความสำเร็จและความเข้าใจอันดีในประเทศสมาชิกที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน
2. การสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพและอุปกรณ์การเรียนการสอน
3. การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอาเซียนและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางภาษา
4. จัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

การพัฒนาเยาวชนอาเซียน

1. การดำเนินโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชนอาเซียนอย่างต่อเนื่องและโครงการที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
2. การดำเนินการกีฬามหาวิทยาลัยอาเซียน อาสาสมัครเยาวชนอาเซียน เกมส์ คอมพิวเตอร์ และโอลิมปิกวิชาการอาเซียน เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเยาวชนในภูมิภาค
3. การดำเนินโครงการแข่งขันระดับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง เช่น ASEAN Youth Day Award และ Ten Accomplish Youth Organization in ASEAN (TAYO ASEAN) เพื่อยกย่องเยาวชนและบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความคิดและค่านิยมอาเซียนระหว่างเยาวชนในภูมิภาค
4. ดำเนินการในการจัดตั้งกองทุนเยาวชนอาเซียน เพื่อส่งเสริมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของเยาวชนในอาเซียน
5. จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเครือข่ายและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับวิธีการและกลยุทธ์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน
6. ศึกษาการจัดทำ ASEAN Youth Development Index เพื่อประเมินผลลัพธ์และประสิทธิผลโครงการเยาวชนภายในภูมิภาคและช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการวางแผนการสร้างสรรค์นวัตกรรมของเยาวชนในภูมิภาค

การขับเคลื่อนการศึกษาในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย โดยที่การจัดการและการให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นแนวคิดหลักของการปฏิรูปการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของประเทศไทย รัฐได้ให้ความสำคัญแก่การแก้ไขปัญหาพื้นฐานระยะยาวของประเทศ พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนในวิชาสำคัญ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ที่อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยและภูมิภาค ในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ความร่วมมือดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยการปรับปรุงในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสทางการศึกษาและการยกระดับคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษา ในเชิงคุณภาพ และการจัดทำแผนการศึกษา (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2554, หน้า 6 – 7)

ความร่วมมือด้านการศึกษาและการพัฒนาผู้นำเยาวชน

กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับกรมอาเซียนกระทรวงการต่างประเทศ ในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการดำเนินบทบาทนำในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาทุกระดับในอาเซียน โดยอาศัยกลไกการศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียนใน 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักสังคมการเมืองและความมั่นคง เสาหลักเศรษฐกิจ และเสาหลักสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้ (สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, 2552, หน้า 11)

1. การประชุมวิชาการระดับชาติเพื่อบูรณาการความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียน ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะจากการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ดังนี้

1.1 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน

ในลักษณะการร่วมแบ่งปันค่าใช้จ่ายระหว่างกัน การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดระบบเทียบโอนหน่วยกิตทางการศึกษา และการถ่ายโอนนักเรียน การทำวิจัย รวมถึงการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน

1.2 การจัดการศึกษาเพื่อเผชิญสิ่งท้าทายในอนาคต

การให้ความรู้แก่เยาวชนด้านวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และภาษาเพื่อนบ้าน

การพัฒนาครู เน้นการพัฒนาเทคนิคการสอน การสร้างครูอาเซียนที่มีจรรยาบรรณร่วมกัน พัฒนากรอบมาตรฐานในการพัฒนาครูในโครงการต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ การจัดทำกรอบมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นอาเซียน

การจัดการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้เกิดการรวมตัวของอาเซียน การจัดทำหลักสูตร เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนอาเซียน เช่น การจัดโครงการบ้านฉันบ้านเธอ การจัดตั้งชมรม ASEANNNESS การพัฒนาครู การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการสอน เป็นต้น

2. การประชุมวิชาการระดับภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

การขับเคลื่อนการศึกษาในภูมิภาค

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงบทบาทและภารกิจสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือกับอาเซียน เพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษาทุกระดับ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพประชาชนในภูมิภาคให้สามารถแข่งขันในเวทีโลก รวมทั้งช่วยส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมายการสร้างประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาในภูมิภาคอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในกรอบซีมีโอและอาเซียนที่มีส่วนร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อปวงชน

โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

ความเป็นมาของโครงการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบทบาทการดำเนินงานด้านต่างประเทศเชิงรุก โดยเน้นการกระชับความสัมพันธ์และการขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกรอบความร่วมมือด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย และภูมิภาคในกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาอาเซียน ความร่วมมือดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยการปรับปรุงเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับ ตลอดจน

การบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพและการจัดทำแผนการศึกษา โดยในที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ได้ให้การรับรองปฏิญญาชะอำ – หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา เพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน โดยกำหนดให้สาขาการศึกษาตอบสนองการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายในปี 2558 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, หน้า 3)

การดำเนินการของโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน

โครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนได้คัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนเป็นศูนย์อาเซียนศึกษา จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553, หน้า 11 – 18)

1. โรงเรียนซิสเตอร์สกูล (Sister School) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และภาษาอาเซียนอีก 1 ภาษา โดยภาษาประเทศในอาเซียน 9 ประเทศ คือ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

2. โรงเรียนบัฟเฟอร์สกูล (Buffer School) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และมีศูนย์อาเซียนศึกษา เน้นการเรียนการสอนภาษาอาเซียน 1 ภาษา และเทคโนโลยี โดยภาษาอาเซียนเป็นภาษาประเทศที่มีชายแดนติดที่ตั้งของโรงเรียน เช่น ลาว พม่า กัมพูชา และมาเลเซีย

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ประเทศไทยได้ตื่นตัวกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายเชิงรุก โดยพัฒนาความร่วมมือกับประเทศอาเซียนเพื่อพัฒนาการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ และภูมิภาค ทั้งนี้ ทิศทางในการพัฒนาสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งมีการขยายโอกาสทางการศึกษา ยกระดับคุณภาพการศึกษา นำโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับ ตลอดจน การบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพและจัดทำแผนการศึกษา อีกทั้งยังกำหนดโครงการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน โดยคัดเลือกโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พุทธศักราช 2552 – 2556) และการบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ความเป็นมาและความสำคัญ

นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 10 ปี ของความพยายามปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า หลายเรื่องประสบผลสำเร็จ เช่น การปรับโครงสร้างหน่วยงานให้มีเอกภาพยิ่งขึ้น ตัวอย่างได้แก่ การรวมทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี เข้าเป็นกระทรวงเดียวกัน มีการจัดระเบียบบริหารราชการแบบเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาการศึกษาอย่างบูรณาการและประสานการเชื่อมโยงกัน โดยยึดเขตพื้นที่เป็นศูนย์กลาง มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือ สมศ. เป็นองค์กรมหาชน เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกและรับรองมาตรฐาน สถาบันการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา การนำมหาวิทยาลัยออกนอกระบบราชการ เพื่อความเป็นอิสระ คล่องตัว ในการบริหารจัดการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกหลายเรื่องที่มีปัญหาต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง และต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ รวมทั้งเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ซึ่งพบว่า มีสถานศึกษาจำนวนมาก ที่ไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิด วิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้ และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง คุณธรรม จริยธรรม ในด้านครู คณาจารย์ พบว่า มีปัญหาขาดแคลนครู คณาจารย์ ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดี และใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ ในด้านการบริหารจัดการ พบว่า ยังไม่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทั้งสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเป้าหมาย รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 1 – 2)

หลักการและกรอบแนวคิด

หลักการและกรอบแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองนั้น เน้นการปฏิรูป การศึกษาและการเรียนรู้ และเสนอกลไกที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบและพิจารณาระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น

ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน เป็นต้น โดยแบ่งกรอบแนวคิดในการพัฒนา เป็น 2 ส่วน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 10 – 11)

1. ระบบการศึกษา ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ครู หลักสูตร สถานศึกษา และกระบวนการสร้างและถ่ายทอดความรู้ ประเด็นสำคัญที่สุดในการปฏิรูประบบการศึกษานี้ คือ การพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างยั่งยืน เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า ปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ คือ ระบบการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลมีการกระจายอำนาจและทรัพยากรสู่ท้องถิ่น การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่งผลให้การศึกษามีสัมฤทธิ์ผลสำหรับผู้เรียนทั้งประเทศ ทั้งในเมืองและชนบท ทั้งที่มีฐานะดีและยากจน

2. ระบบการเรียนรู้ คือ ระบบที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความสามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และคุณธรรมนำความรู้ โดยอาจอยู่ในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา และมีปัจจัยและเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ทั้งที่มาจากกระบวนการศึกษาปกติและจากนอกระบบ

ในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา โดยมีเป้าหมายภายในปี 2561 โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการ คือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 11 – 13)

1. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย พัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่งดีและมีใจรักมาเป็นครู คณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. โอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอกกระบวนการศึกษาด้วย

จากประเด็นหลักทั้ง 3 ประการนี้จะส่งผลให้คนไทยยุคใหม่มีคุณลักษณะดังนี้

- สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต
- มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์
- มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม
- มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ ขายเสียง และสามารถก้าวทันโลก

นอกจากนี้ ผู้เรียนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น กำลังแรงงานและผู้สูงอายุได้รับการศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีทักษะและความรู้พื้นฐานทั้งในการดำรงชีวิตและในการทำงานอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้สามารถเรียนรู้และมีพัฒนาการตามวัย มีความพร้อมศึกษาเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น ผู้ด้อยโอกาส ยากไร้ พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก บกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และชนต่างวัฒนธรรม ได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ปฏิรูปการศึกษาและเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยศึกษาประเด็นปัญหาหลักในการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยึดโยงกัน และเน้นการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ มิใช่ที่เพียงจุดใดจุดหนึ่งแยกจากกัน ตั้งแต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนไทยยุคใหม่ ปรับกระบวนการทัศน์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยการสร้างครูยุคใหม่ที่มีความรู้ ความสามารถ มีใจรัก มีคุณธรรม จริยธรรม เข้ามาเป็นครู คณาจารย์ และปรับระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพคล่องตัว เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ในกรณีนี้ จำเป็นต้องมีกลไกหรือหน่วยงานที่วิเคราะห์ปัญหาของระบบการศึกษาและเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ฯลฯ ของประเทศ และเสนอแนวทางปฏิรูประบบอย่างเป็นขั้นตอน โดยกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 4 ประการหลักด้วยกัน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, หน้า 14 – 23)

1. พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ที่มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิ ขายเสียง สามารถก้าวทันโลก มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์แข็งแรง เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียม เสมอภาค

2. พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ ที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบ กระบวนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงดูดคนเก่ง คนดี มีใจรักในวิชาชีพครู มาเป็นครู คณาจารย์ มีปริมาณครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอตามเกณฑ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ขณะเดียวกันสามารถพัฒนาตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีสภานักวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ มีขวัญและกำลังใจ อยู่ได้อย่างยั่งยืน

3. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์การกีฬาและนันทนาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีคุณภาพ

4. พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่มาใช้ ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Demand Side) โดยให้ผู้เรียนเลือกใช้บริการ

สรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 พุทธศักราช 2552 – 2561 เน้นพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิต ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เน้นพัฒนาคุณภาพครูให้จัด

การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองได้ นอกจากนี้ เน้นการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ มีความพร้อม สามารถรองรับการจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้แหล่งเรียนรู้จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีคุณภาพ อีกทั้ง ยังเน้นพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดยมุ่งกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาโดยตรง มีการบริหารจัดการศึกษาที่โปร่งใส เป็นธรรม ตามหลักธรรมาภิบาล สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจน องค์การที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนมีส่วนร่วม

การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีหลักในการบริหารตามโครงสร้างการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายผ่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดทำเป็นประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550 โดยมีขอบข่ายการบริหารงาน 4 งาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 5 – 8, จิระ งอกศิลป์, 2552, หน้า 89 – 93)

1. ด้านวิชาการ

1.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 วางแผนงานด้านวิชาการ

1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.9 การนิเทศการศึกษา

1.10 การแนะแนว

1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

- 1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 1.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 1.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
2. ด้านงบประมาณ
 - 2.1 การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณ เพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน ตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง
 - 2.3 การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
 - 2.4 การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ
 - 2.5 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ
 - 2.6 การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
 - 2.7 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.8 การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.9 การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
 - 2.10 การวางแผนพัสดุ
 - 2.11 การกำหนดแบบรูปรายการ หรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์ หรือ สิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.12 การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
 - 2.13 การจัดหาพัสดุ
 - 2.14 การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
 - 2.15 การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
 - 2.16 การเบิกเงินจากคลัง
 - 2.17 การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
 - 2.18 การนำเงินส่งคลัง
 - 2.19 การจัดทำบัญชีการเงิน

2.20 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน

2.21 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 การวางแผนอัตรากำลัง

3.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

3.4 การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.6 การลาของบุคลากรสังกัดสถานศึกษาที่ไม่มีระเบียบกำหนดไว้โดยเฉพาะ

3.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.8 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

3.9 การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

3.10 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

3.11 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

3.12 การออกจากราชการ

3.13 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ

3.14 การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.15 การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

3.17 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.18 การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา

3.19 การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและบุคลากร

ทางการศึกษา

3.20 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา

- 4.4 งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 4.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4.8 การดำเนินงานธุรการ
- 4.9 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.10 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.11 การรับนักเรียน
- 4.12 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา
- 4.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- 4.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.15 การทัศนศึกษา
- 4.16 งานกิจการนักเรียน
- 4.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.18 การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร

หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

- 4.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- 4.20 การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 4.21 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.22 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

นโยบายการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตลอดจน สามารถก้าวทันและแข่งขันกับนานาชาติได้ โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามที่ประเทศไทยได้เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งอาเซียน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษา ตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษาของประเทศไทย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 18 – 22)

1. การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี 2558

2. การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะ และความชำนาญที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม รวมทั้งการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชน

3. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนของนักศึกษา และครู อาจารย์ ในอาเซียน รวมทั้งให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและการปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมทางอาชีพ ทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

4. การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีทางการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสิทธิภาพในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

5. การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
ในขณะเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางในการดำเนินงานการศึกษา เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

5.1 จัดให้มีหลักสูตรอาเซียนศึกษา เพื่อให้คนไทยเข้าใจอาเซียน เข้าใจการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำความรู้จักประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นจีน พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะสร้างหลักสูตรที่สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องภายใต้การรวมตัวเป็นประชาคมเดียวกันของคนจำนวนกว่า 600 ล้านคน โดยจะเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป

5.2 ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งขณะนี้ประเทศจีนมีความประสงค์จะส่งครูมาสอนในโรงเรียนไทยเป็นจำนวนมาก

5.3 การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจะต้องเชื่อมโยงกันได้ภายในประชาคมอาเซียน ซึ่งได้มีความพยายามในการจัดตั้ง ASEAN University และ Cyber University เพื่อการเชื่อมโยงขึ้น นอกจากนี้ ยังได้เตรียมการเพื่อให้มีการรับรองคุณวุฒิ การศึกษาระหว่างกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ซึ่งขณะนี้ ไทย – จีน และไทย – มาเลเซีย สามารถรับรองคุณวุฒิได้แล้ว

5.4 การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางเพื่อการสื่อสารของประชาคมอาเซียน กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งเป้าหมายให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยได้เร่งผลักดันและดำเนินการในหลายด้าน เช่น

5.4.1 สร้างศูนย์อำนวยการเพื่อให้ครูเจ้าของภาษา ครูเกษียณก่อนกำหนด และครูอาสาสมัครจากประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฟิลิปปินส์ มาสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน และจีนมาสอนภาษาจีน ซึ่งจะเป็นภาษาที่ใช้ในกลุ่มประเทศอาเซียนต่อไป

5.4.2 พัฒนาการเรียนการสอนแบบ English for Integrated Studies (EIS) จะมีการบูรณาการการสอนภาษาอังกฤษในวิชา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อให้ครูที่จะสอนวิชาเหล่านี้ ได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างกัน นักเรียนก็สามารถเชื่อมโยงและพูดคุยกับเพื่อนต่างชาติในประชาคมอาเซียนได้

5.4.3 พัฒนาห้องเรียนแห่งอนาคต (The Global Class) ซึ่งเป็นห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย เช่น การเรียนการสอนวิชา วิทยาศาสตร์ของโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ การสอนภาษาอังกฤษของคิวเตอร์ที่มีชื่อเสียงและเป็น ที่นิยม โดยครูจะเป็นผู้ควบคุมการสอนและทดสอบความเข้าใจของนักเรียน หากต้องการจะให้สอน เข้าในช่วงใด ก็สามารถทำได้ทันที ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล โรงเรียนดี ประจำอำเภอ และลงไปสู่โรงเรียนดีประจำตำบล

5.4.4 การอบรมภาษาอังกฤษให้กับครู เพื่อให้เป็นครูยุคใหม่สามารถสื่อสาร เป็นภาษาอังกฤษและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ ซึ่งในยุคปัจจุบันระบบการศึกษาต้องรองรับ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และครูจะต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยี

คุณลักษณะเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียนและตัวชี้วัดความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณลักษณะของเด็กไทย ในประชาคมอาเซียน โดยกำหนดคุณลักษณะ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้ ด้านทักษะ/